

PERIÒDICH POLÍTICH VERMELL

■ SALUT PÚBLICA ■ INTERESSOS POPULARS ■ ARTS Y LLETRAS ■

Redacció y Administració: carrer de Ronda de la Universitat, número 6, Barcelona

— VENTA: 15 exemplars, 1 pesseta. Un número, 1 quartet. — Surt a llum los dilluns ab tota regularitat. — SUSCRIPCIÓ: Espanya, 6 rs. trimestre; Estranger, 16. —

LA MORT D' EN BASSA

*****

Diguérem en nostre passat número, al ocuparnos dels successos ocorreguts a Barcelona la cinquanta anys, que 'ns ocupariam també de la mort del general Bassa, per estar del tot lligat aquell aconteixement ab la crema dels convents.

En Llauder, successor a Barcelona del funest Carlos d' Espanya, havia sigut rebut en los principis de son mandó ab verdader entusiasme par part de la comtal ciutat.

Pero la conducta irresoluta d' ell, sas contemplacions algunas voltes ab los carlins y un bon tros massa de fanals religiosos van anar enagenant las simpatias del veínat, fins al punt que poch avans de la crema dels convents era mes impopular y odiat que altre cosa.

Al succehir los fets de Saragossa y de Reus los frares de Barcelona volian deixar los convents per no creures segurs, pero en Llauder no 'ls ho va permetre, dihentlos que ell responia del ordre y de que no 'ls passaria res y efectivament... va errarla.

Passats los aconteixements del 25 de Juliol y després de la alocució de la autoritat de l'endemà, que res tenia de grave, lo dia següent, 27 del mateix mes, lo governador Igual y 'l comandant d' armas Saqueti publicaren un bando amenaçador dihent «que 'ls mèlvars sucumbirian per lo pes de la llei en un judici executori que fallaria una Comisió militar.»

Aquest bando consternà la població, que ben prompte sapigué era obra d' en Llauder que 'l dirigia a Barcelona ab la seva columna d' operacions, pera castigar los successos del dia 25.

En efecte; lo mateix dia 27 arribà lo capità general a la capital catalana, pero fou rebut ab grans demostracions d' hostilitat y crits de «Mori Llauder!» que van acobardirlo fins al punt de tancar-se a la ciutadela y el endemà demaínet se n' anà ab sas tropas a Mataró.

L' alarma per aixó continuava per Barcelona habenthi perfects unanimitat en no voler que 's castigues a ningú pe 'ls successos del 25. Aixó sols proba ab quants rabó va ferse la matansa de frares y quant ho desitjava tota la ciutat.

Los folletos y las proclamas revolucionarias y algun periòdich adelantat encenian lo foc y mantenian lo caliu de la opinió pública.

Per fi lo dia 4 d' Agost va saberse que en Llauder havia nomenat al general Bassa pera encarregar-se del mandó militar de Barcelona, y que venia ab una forta columna ab la missió de fer

executar los càstichs del consell de guerra ó comisió militar, que aquell mateix dia dictà set sentencias de mort y vintich de desterro.

La indignació del poble fou immensa. Per tot arreu no se sentien mes que impreccions de rabia contra 'l general Llauder y son enviat Bassa.

Aquella nit, la del 4 al 5 d' Agost, una sorda agitació comovia a Barcelona. Se celebraren gran número de reunions per totes las classes de la societat, a fi y efecte de prevenir, provocar ó evitar los aconteixements, segons las ideas de cada grupo de reunits.

L' Ajustament y altres autoritats buscaban la manera d' evitar la entrada d' en Bassa, segurs de portaria un gros conflicte; los mes pacífichs y 'ls moderats procuravan calmar las passions; y las societats secretas se donavan la senyal d' acudir a las armas y excitar al poble contra en Llauder y en Bassa.

Y amanesqué lo 5 d' Agost.

A la matinata ja pogué vèure la ossada dels que 's preparavan a la resistencia, puig totes las cantonadas apareguren ab una llarga y enèrgica proclama, que no podém per menos de copiar, dada sa importancia.

Per ben dirse que ells provocó en primer lloch la desastrosa mort d' en Bassa.

Heusla aquí:

A LOS CATALANES, AL EJÉRCITO Y A LA MILICIA DE CATALUÑA

«La expulsion de los frailes la convirtieron y aprobaron todos los amantes de la libertad; el voto de Barcelona era pronunciado; que no volvieran los frailes, pero que no haya desdóhenes, que siga la tranquilidad y el sosiego.

«Que para atender al servicio de la plaza se hubiese reforzado la corta guarnición con cuatro ó quinientos hombres, que se organizase un armamento en cada barrio, esto estaba en el orden. Pero que los perdidos Llauder y Bassa, renovando sus acostumbradas traiciones, entreguen la provincia a los facciosos agolpando todo el ejército en Barcelona para vengar sus resentimientos personales y desarmar la milicia con la capa de castigar los hechos del 25, hechos que toda la población condenó; esta es un crimen atroz que la muerte no es bastante a expiar.

«Todas las columnas del Principado están en movimiento sobre Barcelona; las mejores líneas de operaciones militares están abandonadas; varias poblaciones que son de débiles fortificaciones, con sus valientes urbanos bajo el amparo de las tropas se defendian, contra las incursiones de los facciosos, quedan ahora a merced de los carlistas; en una palabra, el Principado se pierde. ¿Cuál es el pretexto de este atroz crimen? ¿Las intenciones más a Llauder y Bassa combatir por los frailes que por Isabel II y la justa libertad? ¿Cuál es el estado de Barcelona? ¿Qué desideramos hay? ¿A qué propósitos se atenta? Los incansables Pastors y Ayerbe, responden con razon y con sobrada seguridad de la tranquilidad pública. Si cualquiera intentase robar ó incendiar, el mismo pueblo haria ejemplo justicia. Los robos é incendios están en las fantásticas cabezas de

unos cuantos faroleros oiles esclavizados de Llauder que propalan temores y amagos, que mal pueden existir cuando ellos insultan con impudencia con su presencia la sanidad de los Barcelonenses.

«El mal es manifiesto y debemos todos conocerlo. Quitados los conventos y monasterios que pagaban la facción con las enormes sobras de sus rentas, los facciosos de Cataluña hubieran hecho por quince ó veinte millones de reales; pero acomodo luego de la miseria, falto de los recursos, se hubieron desbandado; ocupados por tropas los mejores puntos, y robolando de esfuerzos los pueblos y milicia, la facción sucumbia. Llauder castiga los sucesos y truxo en ruina la salvación de la Patria; abandonando poblaciones ricas al saqueo, dará a los facciosos todos los recursos que solo sacaban de los frailes; viendo que las tropas se retiran, la facción se engruesa, los milicianos sin apoyo de tropas, se echan a volar por fuerzas superiores, los liberales tendrán que huir. Cataluña será otra Navarra, y Llauder dirá que lo han causado los liberales con los hechos del 25 de Julio. ¡Alévate atroz!

«No para en esta la infamia del nuevo tigre de Cataluña; ha llegado a la vilaza de reclamar subsidio de bayonetas extranjeras para consumar sus inicuos planes, por la descomodidad que le inspire el patriotismo del ejército.

«En tan crítica situación, en la franca decision de todos los buenos, los daños serán irreparables. Los momentos son críticos; los ajuntamientos, las juruparaciones, los celos de cada Cataluña, si no quieren que se les tenga por cómplices de Llauder, deben al instante tomar prontas medidas para nuestra salvación, y exponer al gobierno el istiuo modo con que se vende nuestra Patria.

«Catalanes, ejército, milicia, conoced vuestra posición; vedla en el tiempo. Iraa de Llauder y Bassa vienen los cadálens, la esclavitud, Carlos V, y la Inquisición. Bassa... la cañonada espada de Llauder que miramos ha visto, sirve solo contra españoles mismos; a la campaña de Lucy y de Vera, piensa añadir la de Barcelona; su rabia y su ambicion se han de sacar con sangre de compatriotas; reunios y errad la ruina de la patria.

«Brazos soldados del ejército del pueblo hebeis alido; entre el pueblo tenéis a vuestros padres y hermanos; vosotros sois los primeros interesados en la libertad de nuestra patria; las armas que con tanto honor empujais no se mancharán sin duda con la sangre de vuestros hermanos, pues se os han confiado, no para servir a traidores, esclavos y tiranos, sino para defender la libertad bajo la égida del trono de la inocente Isabel.

«¡Ciudadanos! todos corred a las armas; guerra a los tiranos que quieren oprimirnos, y que se han quitado la máscara con que nos habian engañado, que el movimiento sea unánime, y sea vuestra divisa: ¡Atajo los tiranos, viva Isabel II, viva la libertad!

A las deu del dematí entrava en Bassa a Barcelona pe 'l portal de Sant Antoni habent deixat la seva columna a Sans y adelantantse sol pera mes imposar al poble.

Al passar per la Rambla va sentirse ja cridar «mori!» moltes vegades, pero imperiurabelle se dirigí a la Capitania general.

Al corre per Barcelona la veu van reunirse numerosos grupos cridant «mori en Bassa y en Llauder!»

Se comensá a correr, é tancar portas, é aumentarse los amotinats, y de sobte soná una canónada en las Dressanas que no tardá a ser

contestada per un' altra disparada a la Ciutadella. Era la senyal de retirar-se tothom a sas cases so pena de ser tractat pe 'ls carrers com a enemic del ordre públic.

Lo que en altres circumstancies tal vegada hauria bastat pera calmar los ánimos, aquell dia semblava que sols era bo pera encendrel mes. Las canonadas d' arma produhiren tot l'efecte al revés del que s'havia proposat los que foren disparadas. En lloch de desaproixar los grupos de la via pública anaren aumentando; y al crit de: *A las armas!* comensaren a sortir fusells, carabinas, pistolas, bastons, magalls y tota mena d'eynas y armas.

Entretant avançaba cap dintre Barcelona la columna d' en Bassa, si bé sens que 's produhís en lloch cap conflicte ab lo psyanstie.

Al mateix temps l' Ajuntament y vehins de més influencia feya ratió qu' estavan batallant ab en Bassa pera convencel de que fe's dimissió y se n' anés, confinich medi de poder evitar lo conflicte que 's presentava imminent.

Pero en Bassa era lo que se n' diu del morro fort, y contestá:

—Vinch aquí a cumplir las ordenes de Llauder, y fare executar los castichs.

Y mentrestant sota los balcones de son palau amonettava la multitud armada cridant: *¡mori en Bassa!*

Iusistexen da nou los que pretendian la dimissió del general, y aquest llavors deixá anar la celebre frase que passá a la historia, dihent:

—O 'l poble o jo.

Tenir noticia d' aquesta resposta 's amonettá y assaltá lo palau del general fou cosa de un moment.

Llavors en Bassa comensá a conèixe la verdadera situació, lo verdader esperit de Barcelona; y dintre ja de sa casa la gent amonada buscantlo pera matarlo, se decidí a fer dimissió, si bé fou constar que ho feya a la forsa.

Pero ja era tard.

Al mateix moment d' anar a agafar la ploma pera firmar sa dimissió s' obríen ab estrépit las portas de la cambra en que 's trobava, y 's mes decidits se adelantavan pistola en ma pera ferli pagar cara sa audacia.

Llensá la ploma 'l general pera posar ma a la espasa a fi de defensarse, pero soná un tiro y la bala li travessá lo pit. Tambalejaya lo cos del general rebuda la primera, pero ja mortal ferida, quan soná un altre tiro qual bala se li clavá en lo cap matantlo instantàment.

Las demás autoritats que 's trobavan al costat d' en Bassa per res foren molestadas, pero entrá desseguida la multitud en lo quarto ahont acababa de passar lo sangrent drama, y com pera donar mostra al poble de que la venjança estava feta, y afagaren lo cadavre del general y pe 'l bakó lo lliensaren al carrer.

Desbordadas ja las passions, no fou estrany que seguissen escenas repugnants.

Lligaren una corda al peus del infortunat general, y 'l comensaren a arrossegar pe 'ls principals carrers de Barcelona. Y quan cansats estigueren de tan repugnant feyna, encengueren en la Rambia una foguerada, y com onze dias avans foren ab lo últim toro de la corrida del dia de Sant Jaume, lo cos del general fou cremat saltant y ballant per son entorn.

Aixís acabá sa vida lo general Bassa, a lo que va contribuir també lo esser un tipo odiat pe 'ls liberals catalans a causa de que l' any 23 va fer traició als constitucionals empassantse als francesos en companyia del general Manso, que tant contra ells havia fet en la guerra de la independencia.

A la vesprada d' aquell memorable dia va intentarse l' incendi d' algunas de las fábricas, essent cremada la de Bonaplata, primera d' Espanya.

Llavors estava molt arrelada la preocupació de creure que 's adelantos de la mecánica eran contraris al poble, y aixó feu que algunas vegades a Barcelona se intentessin també cremar fábricas, disbarat en que afortunadament avuy ja ningú pensa.

Y es de notar que mentres encara está per castigarse a ningú per la matansa dels freres ni per la mort y arrossegament d' en Bassa, lo dia 7 d' Agost del citat any 35 se fusellavan dos individuos per haber pres part en l' incendi de una fábrica.

Barcelona, ab tot, pot dir-se que no recobrará la tranquilitat d' aquells fets fins al principi del any 36, que vingé en Mina de capitá general, en que Mendizabal abolí las órdenes monásticas y s' apoderá dels bens del clero, ab los quals s' enriquieren tants y tants dels que avuy se diuhon conservadors y 's pegan cops de puny al pit pera fer creure en sa hipocresia religiosa.

A LA CIENCIA

¡Oh Ciencia! ¡prosigue! ¡dichosa que los indios
hoy te germana, la Viriat, se cree!
tu el hombre, colmeplores, dignificas;
tu enseñas al mortal la senda nova.

Tu 's calquieres d' un Newton per mostrarnos
de la gravitació la ley eterna;
tu a Colón feres naxer per donarnos
en un Nou Continente patria moderna.

Tu a Copérnic ton Ben comenciores,
llessant a la ignorancia un sistema,
y en ton libro túmulo li demostrares
lo mecanisme del solar sistema.

Per tu, las flamas que lo cos ardejan
de Giordano lo mortal, f' usaque jo ve,
al gran Servet an ondes transformares;
per tu digno 'l pisa lo se per si muere.

Tu vulgues que 'l llamp, ans indomable,
com zicicat per furas intenciones,
de Franklin a la moxa incoscible
después se origina desiciones.

Més amunt d' ellí hont 'l áliga ardeixa
volgó el seu toro trascendental, la humana essencia;
y ab 'l áliga estable competencia.

Y Daguerre y Papin, Lenoir y Volta,
y altres mil que en tra fons ab fe begueren,
interrogants ab acura resolta,
los més áridos problemes resolgueren.

Res pot fugir a la mirada inquieta;
un rascalló agguart fou lo inventat
si tenia lo telecopi pel planeta,
lo microscopi has fet per 'l fermigat.

Tu arrenas lo secret a lo invisible,
y un altre termi, ai darrer toro trobas,
y fas que ja no lo hoja áltre imposible
que refusar las veritates que trobas.

Lo pich més alt, la més argenta serre,
lo bell orgue ab promptitut forda;
lo que ara abans fer mardal de guerra
veu ara de dos potes 'l abraçada.

Cridas al llamp, y ab fervor li lligentes
en missatge del home 'l conversat;
y per la forca a ton voltor guentent
en un instant la rassa humana unicas.

Per tu 'l monge y 'l poble, 'l blanc y 'l negre,
son fills per un igual d' una passaga;
y 'l poble pobre, esperant y alegre,
per sa dita trobar ton libre indaga.

A tu fulgents llum f' error s' ocultes
com fug lo rascalló de la dol dia;
tu n' eis la gurgentesca catapulta
que ha d' aterrar la humana hipocresia.

Y quan tothom s' abeurí en ta doctrina,
s' híl del home ton idioma entengs,
s' haurá dat terme a la obra colombina,
s' haurá trobat la sinitat de llengua.

Y units en hermostissims abraçada,
y no sabent ningú lo que es frontera,
será lo mon enter nostra encontrada,
f' indefinit Progrés nostra bandera.

ments, pero conservava lo seu coneixement tant senser y fou tanta la seva enteresa, que no ho pogueren lograr, a pesar de tots los esforços.

Per fi, com ja hem dit, lo dilluns fou portat al nou cementiri, a n' el departament que n' diuhon dels impenitents, ab un acompanyament de cinquants a sexanta personas, anant lo cadavre cubert ab un drap vermell y demunt un nivell.

Se despedí la comitiva ab tres petits discursos de 'ls ateos Litran (Cristófol), Diaz y Moncada fent declaracions alusivas al acte que s' estava celebrant y essent tots ells dignes de per qui foren pronunciats.

Després de tanta breu concejil ab los regidors Martí, Depax y Monfredi, per fi han sigut repovats en sas càrrecs, habent sigut un d' ells, en Depax, nomenat interinament l'ient d' arcaide del districte del Hospital.

Ara sols esperém de aquestos senyors, que ja que tornan a ser propietaris dels càrrecs que 's li foren usurpats, cumplirant son deber veillant per l' administració tan descuidada de aquesta deslittada ciutat.

Se 's asegura que la estadística de la mortalitat actual de Valencia s' estima y s' arroña.

En los dias que l' epidemia causava mes victimas, ni l' asistencia facultativa ni las desiertas oficinas del Registre civil foren constar la meyt de las defuncions.

Aquesta falta se substena avuy que l' epidemia vá en descens, agregant a las defuncions diarias unas quantas a compte de las anteriors no registradas.

Aquest escandol sols passa a Espanya y al revne de Dshomey, abont cada funcionari públic es un bax de tres cuas y pot fer impudent lo que li dongui la gana.

Avuy que tot son denuncias dels depósitos d' inundancias que poden afectar la salut pública, denunciem una vegada mes lo celebre solar del carrer de Casanovas, cantonada al de Floridablanca.

Si l' activitat del Ajuntament y de la Junta de Sanitat respecte al cumpliment del seu deber s' ha de mesurar per la desplegada en aquest assumpto, ja podém fer testament tots los barcelonins.

L' Ajuntament de Gelida, l' escurador y l' escola municipal tot está armónicament contingent en un mateix edifici.

Qué diran al Africa quant s' enteren d' aquestos progresos que fem aquí a Espanya!

Lo governador de Madrid ha declarat cesant a polissont, qu' en delegació seva assistí a una reunió de lliure-pensadors celebrada en lo teatre de l' Alhambra.

La causa d' aixó, es que 'l tal delegat se va donar vergonya d' esser polissont y li varen venir ganas d' esser home, y lo governador deuria dir: no vols ser polissont, donchs no menjarás; perque 'l presupuesto no s' ha fet pera las personas.

Se diu si aixó será causa de declarar lliure lo dret de reunió, que, com se veu, te l' inconvenient de domesticar als polissonts.

Atentament invitats lo disappet antepassat al teatre Ribas per lo senyor Catalina, que feu son benefici dedicat a la premsa barcelonesa, hi assistirem, veient ab gran plaser quan be 's produheix dit celebrat artista ab lo paper de Carlos en la comedia *La ley del manido*, a pesar de sa avançada edat, recollint abundants aplausos, fent bastants regalos y veient l' escena plena de flors y coronas. Certament no escullí lo reputat mestre de la comedia espanyola una obra de molt mérit artistic, per lo que a n' ell toca; pero aquella naturalitat, aquell modo de dir, sas hnas maneres, l' estudi tan acabat del personatge que feya, demostra ben bé el públic, que no es may vell un gran artista. Fou secundat més que regularment per lo resto del quadro, especialment per la senyoreta Martinez y la senyora Guerra en sos respectius papers de Elena y Condesa.

Després de la comedia, va fer passar un bon rato la producció *El poeta de Guardilla*, fent

Lo dilluns passat fou enterrat civilment lo jove federal J. Bombau Fiol.

L' enterrament de son cadavre ha ocasionat un xich de comedia católica, que no volem publicar per atenció a sa familia, y alguns passos a n' el Centro Lliure-pensador-La Luz; puig varios dels seus socis, companys del finat, habian rebut l' encarrech, per ell mateix, de cuidar que fos enterrat sense cap pompa, ni simbol religios.

Pero com siga que un oncle de n Bombau es capellá, no s' estranyarán nostros lectors de que en las últimas horas de s' agonía fós mortificat, logrant, pot ser, acelerar la seva mort, a fi de *combregarlo* y ferli pendre los *sagra-*

lo senyor Garcia un acabat aragonés, que entusiasma al públic.

Donem gràcies al senyor Catalina per no habernos olvidat en la invitació a la premsa, y ho fem constar, perquè veiem quan poch se recordan de la TRAMONTANA, incloïnt-hi a la mateixa premsa fins ab açus corporatius de general interés, com si perquè son petits, fossim menos dignes de ocupar nostre modest lloch entre 'ls que tenen per missió ensenya als pobles lo verdader camí del Progrés.

Lo dia 25 del corrent va celebrarse una conferencia pública en lo saló del café de la creu de Sabadell, desarrollante 'l tema: *El catolicismo no es cristianismo ni puede armonizarse con el Progreso moderno.*

A n'aquesta conferencia s'invitá als catòlics-romans de Sabadell pera la controversia. Los protestants, que la varen convocar, s'entretinien en fer resultar algunas contradiccions que resultan de las paraulas del Mestre, d' en Pau y d' en Pere y las practicas de la Iglesia de Roma, atacant també als Jesuitas y a la Inquisició.

Un catòlic va contestarlos dibrentlos-hi que creya que tots las religions eren romanesas, menos la catòlica, pues que desde 'l moment que creyeron en Deu, no scalia la pena 'l discutir si 'l adorarian ab una ó altra forma, y que ell creya que en religió sols deuria d' haber-hi dos bandos, catòlics y ateos. En quant als jesuitas y a 'l Inquisició 'ls va dir que d' individuos de instints sanguinaris, tots n' havian tingut be prou, pues que 'ls tormentos de 'l Inquisició, també 'ls havian aplicats los protestants en la persona d' en Servet, y també va recordar los asesinatos com sos a Inglaterra per imposar lo protestantisme; pero que també entre 'ls catòlics n' hi havia de costums molt santas, citant com exemple 'l cèlebre Doctor Félix Sardá.

Aquí 'l públic se va escalar en gran manera, sentintse críes de fuerat, morin los carlins y aixó no es de estranyar, pues que aquest modeló de virtut car-catòlica ha publicat una colecció de libretos titulats *Biblioteca ligera*, en los quals s' hi il·lustran las següents maxims: «Antes consentiu que las vovras fillas sigan prostitutas, que deixebles de las escuelas laicas.» «Es preferible esser madre y asesino, encor que ho sigas de ton pare, que esser liberal.»

Lo catòlic, després de la interrupció, va acabar dibent que 'l principal motiu perquè 'ls protestants no estaban can'ormes ab lo catolicisme, era perquè no podian casarse.

Los protestants y 'l catòlic varen tornar a tenir un pugilat de paraulas interrompintse mútuament, lo que produí un gran escandó obligantlos a tancar la sessió, pues ya no era possible restablir l' ordre.

No crech que tingan ganas de celebrar cap mes reunió d' aquest estil, pues que unos y altres semblava que estaban disposats a demostrar que 'ls que professaban las doctrinas del seu contrincant, eran los que habian fet mes mal a la Humanitat, y 'l públic continuament 'ls interrompia ab los críes de fuerat fora 'ls carlins fora totas las religions, pues que totas tendeixen a embruir al poble!

Las infinitas barbaritats qu' ab motiu del cólera cometen las autoritats locals de cada poble, ciutat ó poble, ha inspirat a la premsa política una frase tan impropia com mal intencionada, qual es: *la anarquia sanitaria.*

Vivim en un país consituat de una manera autoritaria, censaladora y absorbent, ahont no hi ha lloch pera 'l iniciativa individual. Las Constitucions y las lleys están mes baix que la soberbia del que mana, y si no 's pot dir que 'l régimen d' Espanya es 'l absolutisme es perquè 'l autoritat no está vinculada vitaliciament en un individu sino en los individuos que porta al poder las peripicias de la política.

En tal situació las autoritats locals, per sa propia educació, per sa manera d' esser, per las relacions que las unceian al poder central, son fillas del autoritarisme, son creacions del autoritarisme, ab sa consegüent ignorancia y soberbia, y no poden ser anárquicas, perquè per aixó es necessitaria, en primer lloch que no fossin autoritats, y després que fossin personas que tinguessin perfecte coneixement dels debers y dels drets que constitueixen ó deuben constituir las relacions entre tots los individuos socials.

Ordre sanitari es donchs lo desordre que se observa en Espanya.

L' anarquia es la llibertat individual armónicament combinada ab la societat.

Y l' autoritat es l' ordenació dels individuos al capritxo dels governants.

Quedem, donchs, en lo que está passant ab lo cólera y de lo qual se 'n queixa tothom, es l' ordre sanitari.

La societat *Foment del ensanche de la esquerreta*, ha inaugurat una serie de vetllades que serán profusas als socios en particular y en general a tots los que pugan disfrutarne.

En la que donarem lo dia de Sant Jaume va llegir-hi, entre altres, una poesia alusiva al Centenari Socialista de Reus, aplaudintlo en gran manera.

Sabem que dita societat pren un gran increment en la actualitat y que 's proposa també la creació d' alguna escola laica per aquell veïnats.

Un aplauso per nostra part als que fomentan la ilustració recreant.

En Villaverde ha resultat un ministre ab tantas ó mes agallas que son mestre en Romeret.

També diantéix governadors y tira al dret en tot lo que li passa per la barretina.

A tal mestre, tal deixebles.

Lo govern s' alarma de que 'l cólera aumenti a Madrid.

Y en cambi, si 'l cólera de Madrid no mes fos per las ofuscias del govern, tots los espanyols deuria alegrarsen-hen.

Se diu si 'ns declararan lo cólera a Barcelona, encara que no hi siga, a fi de que 'l comerç y la industria pogan respirar en los plasmos que no 's poden cumplir per rahó de la gran crisis qu' estem travessant.

No 'm sembla mal que 'l govern se cuydi del comerç y de la industria, (pero y la classe obrera que s' está morint de miseria fa temps)

No fora just que també 's cuydassin los governants de fer algo pera evitar los plasmos de la fam que cauhen demunt la classe obrera!

El Intermedio, periódich de teatros, del 26, diu: Que 'ls actors de la compañía Vico, van fer tot quan van poger pera salvar lo drama de *Pitarra El cercado ajeno*, y parlant del paper de dama que no parla que hi ha en la obra, diu que si tots los altres papers haguessin estat escrits en igual llenguatge, la obra haguera sigut molt millor. (Textual).

Occupantse del teatro de Novedats, diu: Que al ferse 'l benefici de la Soler Di-franco, los únics regalos que va obtenir, van ser dos rams de flors regalats encara per un madrilenyo, y ab aixó troba pretext pera censurar als que no van regalar-li res. Jo pregunto: perquè lo entusiasta redactor del *ofensiu* sucto, no n' hi regalava dos mes? Vaja que dos rams no valen gaire, y podia haber fet que 'l benefici aquell no quedés tan fret. Alegreix parlant del mateix assumpto, que: «de la cotrada de tal dia, es lo millor no parlarne, y que en cambi 'l públic de Barcelona no s' hi mira per assistir a la rasonera de la Piaassa de Catalunya (va/gu *Bon Retiro*) ahont se cometen tan *espantosos crims*» (Textual).

Tot lo cual me fa l' efecte de una falta de respectabilitat ab lo públic d' aquesta capital. No usad per ningú, mes que per la *Societat Antonio Vico* qu' es la que publica dit setmanari.

EPIGRAMAS

—Li agradan las monjas, Pare!—
bet presentantli la lista.
Hi preguntava un fondista
al conde de Santa Clara.
Y aquest, fentse 'l bonaxó,
digué carragantlo a dretas:
—Si, pero han de ser monjetas,
y com mes tendres milló.

—Sor Verge!—á un convent de monjas
no meo sols per' bromajar,
no ab la idea de trobarla
demandara un estudiant;
y creyente la tornera
qu' era pregunta formal
ab candor li va respondre:
—De Verge aquí no 's hi ha cap.

Respondeo Añis y Añorao

Lo pastor del corral de Castellar, poble de prop de Sant Joan Lesions, va bramar fa pochos dias desde 'l cabell del Esperit Sant, dibent que tots los feligresos que s' menjien cinch ó sis plats d' escudella se crien com bestias, perquè ell no pren mes que mitja presa de xocolata y un boci de pa, y treballa tant com los altres.

Aixó de treballar tant com los pagesos, ja li diran de missas; perquè 'l pescar anguillas lo torrent, a lo que es bon aficionat, no es igual que tancar a l' horta ó llaurar la vinya.

Y lo de la bestiesa dels plats d' escudella, suposo que ho dirá perquè s' ho estalviïn per las ánimas del purgatori.

Los catòlics que sempre van á casa de miracles podian atreplagar lo següent y grabarlo en lletres d' or en qualsevolga menjadora de las que en comissió hi baladreja l' Esperit Sant.

Se tracta de un jove liberal y esquilat de classe en misteris religiosos, habitant a Valencia davant mateix del dipòsit de carrotonats que portan al cementiri los cadavres de colèrics, y al qual va agalar lo cólera de pie a pie després de cuydar a dos de la seva familia que moriren de dita enfermetat.

Desesperant ja de poderlo salvar, van á buscar un capella que 'l confessi y li donga Son Amos, però 'l jove s' n' uga terminant a trebre l' entossat, dibent que: lo que ell necessita son metjes corrents y no capellans.

No sent possible convence al malalt d' altra cosa, despatan lo capella y van á buscar un metje. Arriba 'l galeno, recepts enérgicament, y l' heretge malalt, nomenat Vicens Ballester, va salvarse, habent mort de la seva familia tots los que no s' cuydavan del metje pera buscar lo capella.

Miracles d' aquestos no necessitan comentarios.

Una mostra de lo que eran los convents de frares quan van ser cremats se trobá a Reus, ahont van descubrirse armes, municions, gorras de quartel novias, escarpelas ab lo retrato de Carlos V y altres cosetas per l' estil en los edificis frerescos destruhits.

Me sembla que per pregar á Deu no tenian pas necessitat de tals ferramentas.

MUDANSA

—Quina desgracia, Vidal,
vaindre ahir don Narcís,
al arribar dime son pis
va trobar la tot total.

J. PRATS Y N.

SINGONIMA

Per bella 's una tot un dia
ab una total hermosa,
dijes una tot que tenia
qu' era nova y molt hermosa.
Després, jaixó no m' ho explicó
dich si vol pendre una tot,
y 'm va claver tan gros micó
que 'm detax sans dir un mot.

M. GARDÓ

XARADA

Des total avans d' ahir
vaig veure que s' emmorcava
per l' au girat dos de Cuba
en lo vapor «Catarata».

Ll. MILLÀ

SOLUCIONS

A LAS CAMBIAS DEL MUNDO ATERRANT
GEOLOGICAMENTE: — Per Pasque moros.
Tipografia LA ACADEMIA. Sede de la Universidad, 8. Barcelona

LA LLIMA DEL PROGRÉS

La bestiola vol inutilitzar-la a mossegadas, pero no logra mes que trencarshi las dents.